D·N
11/3 1955

Operation Bevan

Det går i längden inte för sig att en medlem av ett partis styrelse oavlåtligt, år efter år, kritiserar, och inte bara kritiserar, utan direkt angriper, förhånar och på alla sätt söker misstänkliggöra den politik som bedrivs av detta parti. Det måste i längden också kännas besvärande för en partistyrelses ledamöter att av en kollega behandlas med ett förakt som är allt annat än dolt, att ständigt utsättas för angrepp som pendlar mellan stickord och råskall. Ett sådant tillstånd blir slutligen helt enkelt olidligt.

Därmed har antytts vilka motiv som först och sist förmått ledningen för det engelska arbetarpartiets parlamentsgrupp, det s. k. skuggkabinettet, att hos gruppen i dess helhet väcka förslag om uteslutande av Aneurin Bevan ur partiets parlamentsgrupp, något som sannolikt skulle leda till att han också utstöttes ur själva partiet. Den omedelbara orsaken är Bevans hållning under parlamentsdebatten om vätebomben i förra veckan, då han inte bara vägrade att rösta med arbetarpartiets majoritet, utan gång på gång ställde frågor till partiledaren Attlee i former vilka allmänt uppfattades — och utan tvivel var avsedda att uppfattas — som direkt förödmjukande.

Att walesaren Aneurin Bevan är den brittiska arbetarrörelsens färgrikaste (vilket nu inte säger så mycket) och mest "dynamiska" gestalt har många gånger påpekats. Att han har en stark ställning ute i landet är också säkert: hans förmåga att med sin välutlagbet trollbinda en publik saknar motstycke vad arbetarpartiet beträffar. Det faktum att Bevan vid de lokala partiorganisationernas val av styrelseledamöter samlat flera röster än någon annan säger dock inte så mycket som det kan tyckas: det är notoriskt att organisationerna i stor utsträckning behärskas av folk som står långt till vänster om arbetarvilarnas flertal. Det brittiska arbetarpartiets anhängare, politiskt och ekonomiskt, utgör fackförbunden, och på det hållet finns det många som betraktar Bevan med misstro. I kretsar där lojalitet och solidaritet väger tungt måste en man som Bevan väga lätt. När han vid partikonferensen i fjol tävlade med den av många som Attlees "kronprins" utpekade Hugh Gaitskell om posten som arbetarpartiets skattmästare blev han också grundligt utslagen: mot 4 miljoner röster för Gaitskell stod 2 miljoner för Bevan.

Ledare för de s. k. labourrebellerna, "bevaniterna", blev Bevan då han i april 1951 som protest mot de efter Koreakriget ökade militärutgifterna avgick från posten som arbetsminister för att tillsammans med ett antal likasinnade inleda en kampanj mot den dåvarande labourregeringen. Under de senaste åren har det främst varit frågan om Västtyskland upprustning som utgjort plattform för Bevans våldsamma opposition mot partiledningen. Det finns ingen anledning att betvivla intensiteten hos hans motstånd mot en sådan upprustning; samtidigt har det blivit alltmer uppenbart att Bevan vägrar att tolerera någon som helst ledning och att det inte finns några gränser för hans självavåld. Det kan erinras om att Bevan under kriget var en av de ytterst få som i parlamentet gick emot Churchill, som också hjärtligt avskyr honom och en gång utbrast att om Bevan "inte ändrar politik och metoder, kommer han att bli en förbannelse för sitt land under fred, alldeles som han var ett plågoris under krig".

Om Bevan i dag verkar som en förbannelse, så drabbar denna i första hand hans eget parti. Rykten börjar också cirkulera om att man på regeringshåll överväger en snar parlamentsupplösning och nyval i hopp om att arbetarpartiets kris skall tvinga en ny konservativ segrar. Man kan emellertid fråga sig hur mycket det från valsynpunkt kommer att betyda om — som förefaller sannolikt — Bevan utesluts ur partiet. Allt sedan den av premärminister MacDonald framkallade partispräningen hösten 1931 — med ett katastrofalt valresultat som följd — har det inom alla arbetarpartier förkunnade solidaritetsevangeliet nog vägt tyngre i England än någon annanstans. Den instinktiva känsla för sammanhållningens betydelse som speciellt under ett nyval skulle kunna mobilliseras mot Bevan erbjuder förmodligen den bästa utvägen att rädda partiets enhet och säkra partiledningens auktoritet. En annan sak är att mycket talar för att arbetarpartiet sedan ett par år seglar i motvind. Det faktum att situationen i England så påtagligt förbättrats sedan regeringsskiftet 1951 bör rimligtvis ha ökat de konservativas segerchanser också vid nästa val, detta alldeles oavsett i vad mån uppsvinget varit den konservativa regimens förtjänst.

Inom arbetarpartiets vänsterfalang arbetas av allt att döma förtvivlat för att rädda Bevan. Så bestämt som grupplederingen fattat ståndpunkt skulle varje alternativ enligt vilket rebellen finge stanna kvar inom partiet innebära ett allvarligt avbrück för ledningen. Det är inte bara Bevans position som nu står på spel, utan lika mycket hans motståndares, främst då Attlees. Blir Bevan inte utesluten, måste man räkna med att partichefens ställning är i fara, i varje fall skulle hans prestige sjunka katastrofalt — den har redan lidit på grund av hans taktik att så länge vända också den vänstra kinden åt Bevan.

Det är en allvarlig kris som i dessa dagar skakar det brittiska arbetarpartiet. Att en utesluning av Bevan kommer att framkalla en storm ute i landet, att protestresolutionerna kommer att hagla är säkert. Men valet synes stå mellan en permanent kris och en smärtsam operation.

Expropriation i centrum

Hemligstämpeln kring den planerade zonexpropriationen på Nedre Norrmalm förefaller sakligt omotiverad och juridiskt inte helt oantastlig. Den bör hävas med det snaraste. Det kan näppeligen i detta fall som fråga om vissa fastighetsaffärer bli tal om spekulation och värdestegring om saken handlagges öppet. För övrigt kommer ju värderingen att ske först sedan expropriationsansökan ingivits, det vill säga vid en tidpunkt då saken ändå har bragts till offentligheten genom att den behandlats i stadsfullmäktige.

Nedre Norrmalmsdelegationen har föreslagit expropriering av ett stort antal äldre fastigheter som berörs av omdaningen i centrum. Enligt uppgift uppgår det sammanlagda taxeringsvärdet till något sådant som 120 miljoner kronor. Avsikten är att här för första gången tillämpa de regler för zonexpropriering som antogs av riksdagen 1953 efter en framställning från Stockholms stad. Sådan kan enligt lagen tillgripas då ett tättbebyggt område med hänsyn till den allmänna samfärdseln eller kravet på ändamålsenlig bebyggelse är i behov av en genomgripande ombyggnad som inte lämpligen kan ske annat än i ett sammanhang. Enligt reglerna kan expropriationsrätt sökas och erhållas innan stadsplaneförslag framlägges, vilket har stor betydelse "såo med hänsyn till värderingen och utarbetandet av rationella stadsplanelösningar. Motivet för att expropriation i detta fall föreslås tycks framför allt vara av trafiktekniskt art, det gäller att anpassa innerstadens bebyggelse efter den väntade utvecklingen på bilismens område, vilken nödvändigtör ombyggnadsarbeten i ett sammanhang. Dessa är av så vittgående natur att staden behöver ett samlat grepp på fastighetsbeståndet inom vissa områden.

Av behandlingen i fastighetsnämnden framgår att alla partier å principiellt sett är eniga om att expropriation bör tillgripas, men meningarna är delade om i vilken omfattning sådan är lämplig. Högerrepresentanterna har stannat för att åtgärden bör begränsas till ett mindre antal fastigheter än Norrmalmsdelegationen föreslagit — hur detta skulle inverka på regleringsarbetets effektivitet blir väl klart när papperen läggs på bordet.

Ett nytt lågvattensmärke noterades

i riksdagen under utrikesdebatten, ansåg landets statsminister, hr Erlander. Under de senaste åren har denne ständigt och jämt noterat lågvattensmärken i riksdagsdebatter där oppositionen varit besvärande. Meningen tycks vara att folk skall tro att riksdagen börjar bli oförmögen att fylla sin uppgift, att den i varje fall är ovärdig att i sin mitt ha en statsman av hr Erlanders resning. Denne lär vara den under innevarande period till tjänsteliden äldste statsministern i världen — möjligen med undantag av regeringschefen i någon negerrepublik. Förmodligen är hr Erlander själv djupt imponerad av detta förhållande. Men det räcker ändå inte att förklara hans upptridande i andra kammaren, när han vibrerande av irritation ântrade talarstolen efter att på annat håll i hörlur ha avlyssnat debatten. Det var en såregen upplevelse. Lite var frågade sig om utbrottet var äkta — förslitna nervers reaktion — eller om statsministern bara spelade darrande lövet. I förra fallet är han att beklaga och bör beredas en tids vila i barrskogslutt, i senare vore det på sin plats att åldre partivänner vänligt men bestämt gjorde ett försök att omskola landets statsminister.

Kungliga bibliotekets nya utlåningsregler

diskuterades för några dagar sedan i ett ledarstick. Härvid uttalades också att servicen vid biblioteket inte var fullgod. Detta är självfallet riktigt; utvidgningar och förbättringar är möjliga, och anslag för dessa ändamål är väl motiverade. Vi anser oss emellertid böra betona att anmärkningen inte avsåg att kandra bibliotekets nuvarande ledning och verksamhet. Tvärtom, det är väl känt att Kungliga biblioteket de senaste åren, till stor del på riksbibliotekarie Willers initiativ, genomfört en rad reformer som är till stor fördel både för forskningen och kundtjänsten över huvud.

PRESSGRANNAR

Att den tyska socialdemokratins syn på Parisförslagen också är de svenska partivännernas, däröm behöver man inte tvivla efter hr Erlanders anförande, påpekar Expressen (fp). Statsministern gick i sitt tal och med längre än vännen Ollenhauer då han påstod "att förslagens ratificering skulle ha godkänts "över det tyska folkets huvuden", vad han nu menade med detta:

I själva verket har de ju godkänts med två tredjedelars majoritet av ett i god demokratisk ordning valt parlament, där dock inte socialdemokraterna rikar vara det största partiet.

Men vill gärna hoppas att replikskiftet mellan de båda expositionsledarna och de båda oppositionsledarna skall vara en signal om att dock även den svenska riksdagen i en framtid skall kunna diskutera utrikespolitik. För en sådan utveckling talade även folkpartisten hr Osvalds uppfattande att för att vara i riksdagen måste man ha en åsikt. Hr Osvald hade nämligen modet att reservationslöst förorda Sveriges intrade i A-paktorganisationen.

En allmänfel utrikespolitik behöver väl inte göra oss alldeles olntresserade för huru det går ute i världen från synpunkten öet eller väst eller olntresserade för vilka åtgärder de demokratiska makterna vidtar för att gardera sig mot diktatur- och våldsmakternas utbredning, tillfogar Svenska Morgonbladet (fp) med adress till utrikesministerns deklarationer:

Någon andens neutralitet kan det under inga förhållanden bli tal om! Huruvida det tyckas eller icke lyckas att ordna det europeiska självförsvaret med inlemmandet även av Tyskland bidrag i detta försvar, kan inte vara en likgiltig sak för Sverige, hur allianafria vi än är. För regeringen tycks det vara egalt. Och har den någon mening därom, så tycks den, nemade hr Ohlin, hellre favorisera östsidans synpunkter på denna punkt och favorisera den tredjedel av västtyska opinionen, som behärskas av de tyska socialdemokraterna, än harmonisera med den övriga demokratiska världens intressen och synpunkter. I varje fall tycks mr Attlee i England vara så välunderrättad om den svenska regeringens inställning, att han kan beteckna den som avvaj mot den västtyska upprustningen. Om så är förhållandet, borde den svenska riksdagen få klarare besked på den punkten, påyrkade hr Ohlin.

Det är uppenbart att det måste synnerligen starka praktiska skäl till för att staten skall betala en miljard för nöjet att få helförsäkrliga LKAB. Man får väl utgå från att staten icke en gång till baserar sitt ställningsverk?

Talman och utskottspamp avgår vid förstakammarval

Förstakammarvalen i höst gäller Södermanlands-Västmanlands och Blekinge-Kristianstads läns valkretsar med vardera nio mandat. Bland dem som avgår märks förstа kammarens 81-årige talman Johan Nilsson och ordföranden i andra lagutskottet David Norman.

De nio mandaten i valkretsen Södermanland-Västmanland fördelas sig på 2 fp, 1 bf och 6 s. Det blir lottning mellan högern, folkpartiet och socialdemokraterna om mandaten nr 8 och 9 om inte någon form av samverkan slutligen Bondeförbundet har överskottsröster.

Ett par av de nuvarande socialdemokratiska representanterna väntas inte återvända, Hr Norman fi. d. Fagersta, numera bosatt året om i Hemmestavik på Värmdö, är 68 år och återkommer ej. Hr Andersson i Arboga är fyllda 70 och drar sig också tillbaka. Enligt uppgift kommer en av hr Halls vapendragare i den bekanta striden, ombudsman Söderberg i Eskilstuna, att placeras på en av de ledliga platserna. Folkpartiets representanter är hr Osvald och Persson i Skirö, bondeförbundets hr Carlsson i Arla.

I valkretsen Blekinge-Kristianstads län är fördelningen 1 fp, 2 fp, tagande på några med nödvändighet osäkra kalkyler rörande LKAB:s framtida vinstutveckling och en förväntad avkastning på lösenumran, så mycket mindre som staten redan nu har omkring 90 procent av LKAB:a vinst. Tidningen Affärsvärlden framhåller detta:

Inte heller synes det vara möjligt att skona hur framskyntat i pressdebatten basera ett förstatligande på nödvändigheten av att staten måste tänka på gruvsamhällenas framtida avveckling. Malmfyndigheterna torde, enligt vad som uppgivits, räcka i åtminstone 200 år, och önskar staten förlänga denna period, har den redan med nuvarande avtalsförhållanden rätt att förskriva takten i malmproduktionen. Icke heller kan man åberopa omtanken om de anställda, emär dessa redan uttryckligen har förklarat att de föredrar den nuvarande ordningen. Endast om staten anser sig kunna bygga upp en bättre och effektivare organisation eller kunna sköta malmproduktionen och -exporten ännu smidigare och med ännu bättre affärsmässigt resultat än vad den nuvarande, enligt alla vittnesbörd mönstergilla ledningen förmår, endast i så fall borde utgångspunkter av ett nationalbygge för ett förstatligande kunna övervägas.

Just det. Med slutsatsen att då blir det inget förstatligande. Det skulle vara roligt att veta handelsministerns inställning till frågan — just i egenskap av handelsminister med förhandlingarna med utländska intressen som en viktig sida av saken. Och vidare, innan staten kastar sig in i nya engagemang, vore det inte bäst att först klara upp den betvivlga situationen vid Norrbottens järnverk?

DAGENS NYHETER

TIDNINGSHUSET STOCKHOLM 1
Telefon 22 60 00
för riksanstal: 22 40 20
Telegramadress: Dagenyheter
Postgiro: 1 (för annonsbetalning)
nummer 1 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten (Tryckfria skrivet kl. 12.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Kihlberg
Redaktionschefen och ansvarig utgivare: Sten Rudmans

Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Reuhorn

PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan.
Stor-Stockholms Övriga tidningsområde landet

Månad ..... kr.	6:50	6:—
Kvartal .... kr.	19:—	17:50
Halvår ..... kr.	37:50	34:50
Helår ..... kr.	75:—	69:—

ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1. 1955 tillhandahålles på begäran.

Från starten nr 30379

Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1955

PONTECORVO, den Italiensk-brittiske atomforskaren som flytt till Sovjetunionen skall berövat sitt brittiska medborgarskap, meddelade inrikesminister Lloyd George i London på torsdagen. Pontecorvo förklarade vi den svenskonferens i Moskva nyligen att han numera betrakter sig som rysk medborgare.

Riksdagssammanträden

Fredagen den 11 Mars 1955
Första Kammaren kl. 14.00
Andra Kammaren kl. 14.00
Statsutsk. in plenum kl. 11.00
Statsutsk. 1:a avd. kl. 10.00
Statsutsk. 2:a, 4:e o. 5:e avd, omedelb. efter slutat utsk. plenum
1:a lagutsk. kl. 10.00

USA-kol till Finland

Från DN:s Helsingforskorrespondent

HELSINGFORS, torsdag.

Cirka 150.000 ton stenkol får Finland köps från USA mot betalning i finska mark. Det totala värdet av köpet stiger till cirka 2.150.000 dollar, varav 800.000 dollar går åt till frakttkostnader. För ett år sedan träffades mellan finska och amerikanska myndigheter en överenskommelse av samma slag. Då gällde det inköp av tobak och bomull.

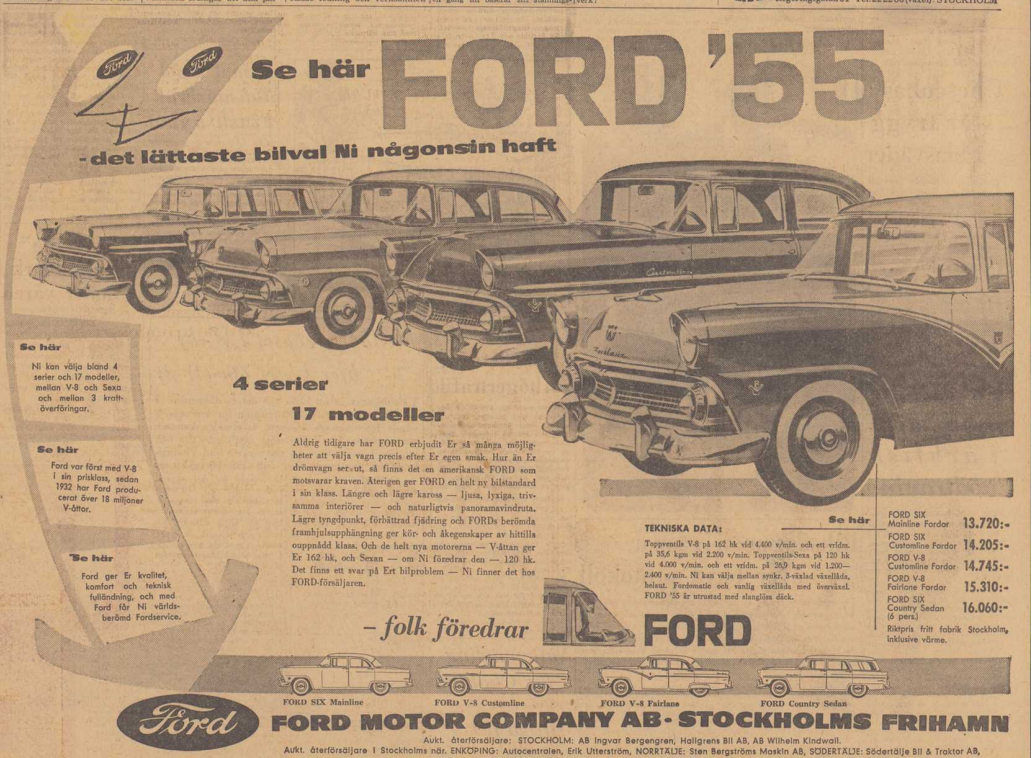

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.